

## Список використаних джерел

1. Безруких М. Индивидуальная работа на уроке – утопия или реальность? / М. Безруких // Современная школа. – 1999. – № 1-3. – С. 89-90.
2. Боровская Н.Е. Модернизация учебных планов и программ в школах КНР / Н.Е. Боровская // Педагогика. – 2002. – №10. – С. 85-92.
3. Лавриченко Н. М. Інноваційний розвиток загальноосвітніх навчальних закладів у вітчизняній та зарубіжній теорії і практиці / Н.М. Лавриченко // Школа майбутнього як інноваційний заклад освіти : наук.-метод. посіб. / за заг. ред. В.М. Мадзігона. – К., 2010. – С. 8-28.

*The paper outlines promising trends of positive international experience of primary education for modeling educational environment at school. The organization of developing the educational environment, is provided its individualization and multiplicity, indissoluble unity which is an important educational space for design trends of primary education. Recognizing the individualization and multiple school environment is focused on the search of new architectural forms of its spatial-objective component approaches to modernizing vocational training teachers.*

*However, the author draws attention to the orientation maintaining health school environment as a separate trend, as well as finding ways to integrate educational content, which is clearly seen as another trend.*

*Special attention is focused on specific units for elementary school trends – equal educational position of students and attention to the problem of succession.*

**Keywords:** educational environment at school, pedagogical modeling, educational environment.

УДК 378.937:371.213.3

Шерудило А.В.

Sherudylo A.

## СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИТЯЧИХ ЗАКЛАДАХ ОЗДОРОВЛЕННЯ ТА ВІДПОЧИНКУ

## NATURE AND CLASSIFICATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE CHILDREN'S INSTITUTIONS OF REHABILITATION AND RECREATION

*У статті розкрито значення слів «інновація», «технологія», «педагогічна технологія», «технологія виховання». Розглянуто сутність педагогічної інноваційної діяльності, технологій сучасного виховного процесу й інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.*

*Обґрунтовано, що рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, впровадження і поширення нових ідей.*

*Визначено, що виховні технології включають такі системоутворюючі компоненти: діагностування, цілепокладання, проектування, конструювання, організаційно-діяльнісний, і контрольно-управлінський компонент.*

*Окреслено зміст виховних технологій, який включає науково обґрунтовані соціалізовані вимоги, передачу соціального досвіду, постановку мети й аналіз ситуації, що склалася, соціалізовану оцінку учня, організацію творчої справи, створення ситуації успіху.*

*Здійснено аналіз різних підходів до класифікації виховних технологій і запропоновано групувати інноваційні технології у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку на основі*

діяльнісного підходу та напрямів роботи. А також висвітлено стан готовності студентів до їх застосування та доведена необхідність ґрунтовної підготовки майбутніх педагогів до використання інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку.

**Ключові слова:** інновація, педагогічні технології, інноваційні технології, дитячий заклад оздоровлення та відпочинку.

Модернізація системи організації дитячого оздоровлення та відпочинку вимагає врахування основних тенденцій сьогодення. Реалізація нових векторів розвитку освіти потребує використання інноваційних педагогічних технологій, творчого пошуку нових чи вдосконалених концепцій, суттєвих змін у змісті, формах і методах виховання. Ці умови вимагають пошуку нових підходів до виховної педагогічної діяльності у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку (ДЗОВ), упровадження інноваційних технологій, спрямованих на розвиток і саморозвиток особистості.

У контексті інноваційних ідей, педагогічний простір сучасних ДЗОВ має вагомий освітній потенціал, який не обмежує дітей у виборі форм і напрямів діяльності, не передбачає жорсткого оцінювання отриманих результатів, не орієнтована на тематичну стандартизацію знань. А відтак, ДЗОВ – унікальне середовище для реалізації ідей інноваційної освіти.

Проте, як свідчить практика, в педагогічних вищих навчальних закладах більше уваги приділяють підготовці студентів до використання традиційних виховних технологій. Тому у ДЗОВ трапляються приклади низького рівня організації дозвілля, відсутність різноманітності видів діяльності. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває підготовка майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

Підготовку вожатих до роботи в літніх оздоровчих таборах досліджували Т. Гаміна, С. Гертнер, Л. Іванова, Н. Казакова, М. Калугіна, Б. Кіндратюк, Л. Пундик, Н. Олійник, Л. Скорова, М. Толмачев, Н. Четвергова, С. Цуприк, О. Яковліва та ін.

Наукові основи педагогічної інноватики у своїх працях розглядають такі вчені: В. Беспалько, І. Бех, Л. Ващенко, І. Дичківська, В. Паламарчук, О. Попова, М. Поташник. Безумовно, кожна з наукових праць вище зазначених авторів є самодостатньою, цінною для вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів. Оновлення потребують питання підготовки фахівців до застосування інноваційних технологій у дитячих оздоровчих таборах.

У межах даної статті охарактеризуємо сутність та класифікацію інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, проаналізуємо стан готовності студентів до їх використання.

Перш ніж розглянути сутнісні ознаки інноваційних педагогічних технологій у ДЗОВ, з'ясуємо ключові поняття «інновація», «педагогічна технологія» і «технологія виховання».

Поняття «інновація» має латинське походження і в перекладі означає нововведення, оновлення, зміну, новий підхід, створення якісно нового. Іноді інновацією називають використання відомого із незначними змінами. Інновації є предметом особливої діяльності людини, яка не задоволена традиційними умовами, методами, способами і прагне не лише новизни змісту реалізації своїх зусиль, а передусім якісно нових результатів [3].

У педагогіці поняття «інновація» вживають у таких значеннях:

- форма організації інноваційної діяльності;
- сукупність нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти;
- зміни в освітній практиці;
- комплексний процес створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень;
- результат інноваційного процесу [3].

Отже, в педагогічній інтерпретації «інновацію» доцільно розглядати як особливу форму педагогічної діяльності та мислення, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому

просторі, або як процес створення, впровадження і поширення нового в освіті. Інноваційний процес в освіті – це сукупність послідовних, цілеспрямованих дій, спрямованих на її оновлення, модифікацію мети, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації навчального процесу до нових суспільно-історичних умов.

Як зазначають Д.С. Мазоха та Н.І. Опанасенко, педагогічна професія вимагає особливої чутливості до постійно оновлюваних тенденцій суспільного буття, здатності до адекватного сприйняття потреб суспільства і відповідної корекції навчально-виховної діяльності [4]. Особливу значимість має ця здатність за теперішньої постіндустріальної, інформаційної доби, яка потребує багатьох принципово відмінних від попередніх навичок, умінь і відповідного мислення. ДЗОВ як один із інститутів соціалізації особистості, підготовки молоді до ролі активних суб'єктів майбутніх суспільних процесів зобов'язаний бути винятково уважним як до нових реалій і тенденцій суспільного розвитку, так і до нововведень у сфері змісту, форм і методів навчання і виховання. Відповідно інноваційність має характеризувати професійну діяльність педагога-організатора (вожатого).

Нововведення (інновації) не виникають спонтанно, а постають результатом системних наукових пошуків, аналізу, узагальнення педагогічного досвіду. Стрижнем інноваційних процесів в освіті є упровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику, вивчення, узагальнення і поширення передового вітчизняного та іноземного педагогічного досвіду.

Рушійною силою інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей. Творчий учитель, педагог-організатор, вихователь має широкі можливості і необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати й переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, здійснювати докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, пропонувати нові технології та методи навчання.

Як зазначає В. Беспалько, «кожна діяльність може бути або технологією, або мистецтвом. Мистецтво базується на інтуїції, технологія – на досягненнях науки. З мистецтва все починається, технологією – закінчується, щоб потім усе розпочати спочатку» [1].

Термін «технологія» в педагогіку ввів А. С. Макаренко. Він уважав, що справжній розвиток педагогічної науки пов'язаний із її здатністю «проекувати особистість», тобто чітко передбачати ті її якості і властивості, які мають сформуватися у процесі виховання. Визначеність цілей дає можливість перейти до чіткої технології виховання, «... під цілями виховання розумію програму людської особистості, програму людського характеру... вважаю, що ми, педагоги, повинні мати таку програму людської особистості, до якої необхідно прагнути» [5, с. 477].

В основі педагогічної технології лежить ідея повної керованості навчально-виховним процесом, його проектування і можливість аналізу шляхом поетапного відтворення.

На наш погляд, педагогічна технологія складається зі сукупності методів та засобів, які послідовно та методологічно організовані у навчально-виховному процесі. Тому доцільно розглядати педагогічну технологію як систему узгодженого за цілями, завданнями і часом взаємодії суб'єкта та об'єкта педагогічного процесу, який дозволяє за допомогою педагогічних форм, методів, засобів і прийомів надати конкретному педагогічному явищу (об'єкту взаємодії) особистісні властивості і якості (систему знань, навичок і умінь, особистісних цінностей, життєвих орієнтирів та ін).

Педагогічний процес на основі педагогічних технологій повинен гарантувати досягнення поставлених цілей. Опанування педагогічних технологій, уміння самостійно розробляти конкретні виховні й освітні технології дозволяє педагогові щонайкраще здійснювати професійну діяльність, що найшвидше стати фахівцем своєї справи.

Педагогічні технології – це складні системи прийомів і методик, об'єднаних пріоритетними загальноосвітніми цілями, концептуально взаємопов'язаними між собою завданнями і

змістом, формами і методами організації навчально-виховного процесу, де кожна позиція накладає відбиток на всіх інших, що і створює в результаті певну сукупність умов для розвитку вихованців.

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури дав змогу узагальнити різні підходи до тлумачення поняття «технологія виховання». Так, Л. Даниленко виховну технологію визначає як художні засоби і прийоми впливу педагога на свідомість учня з метою формування в нього особистісних цінностей у контексті із загальнолюдськими, таких, як справедливість, чесність, відкритість, толерантність, воля тощо [2].

Технологія є основою сучасного виховного процесу, оскільки як форма виховного впливу характеризується високою наукоємністю і цим самим оптимізує його. Технологія виховного процесу є послідовним розгортанням педагогічної діяльності та спілкування, спрямованих на досягнення конкретної виховної мети у педагогічній системі та її підструктурах [10]. Вона визначає стратегію, тактику і техніку організації процесу виховання і повинна мати особистісно орієнтоване спрямування, яке передбачало б мету формування і розвитку в дитини особистісних цінностей [7, с. 128]. Отже, технологія виховання – це строго обґрунтована система педагогічних форм, методів, їх послідовність, націленість на вирішення конкретного виховного завдання. Окремим завданням формування виховної технології є оптимальний відбір методів, прийомів, засобів виховного впливу, що визначають специфіку виховної технології. Виховні технології – це система науково обґрунтованих прийомів і методик, що сприяють встановленню таких стосунків між суб'єктами процесу, при яких в безпосередньому контакті досягається поставлена мета – залучення вихованців до загальнолюдських культурних цінностей.

На основі студіювання вищезгаданих наукових праць, поняття «інноваційні технології в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку» доцільно розуміти як обґрунтовану систему педагогічних форм, методів, засобів, послідовність їх використання, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі ДЗОВ.

Виховні технології включають такі системоутворювальні компоненти: діагностування, цілепокладання, проектування, конструювання, організаційно-діяльнісний компонент, контрольно-управлінський компонент [6, с. 75].

Змістовий компонент разом з правильно поставленою діагностичною метою і визначає результативність виховної технології. Від них залежить, чи буде виховна технологія інформативною або розвиваючою, традиційною чи особистісно-орієнтованою, продуктивною або малоефективною. В основному ефективність виховної технології залежить від того, наскільки концептуально пов'язані між собою цілі і зміст діяльності.

Зміст виховних технологій включає науково обґрунтовані соціалізовані вимоги, передачу соціального досвіду, постановку мети і аналіз ситуації, що склалася, соціалізовану оцінку учня, організацію творчої справи, створення ситуації успіху.

Педагогічні технології розрізняються за різними підходами:

- за джерелом виникнення (на основі педагогічного досвіду або наукової концепції);
- за метою і завданнями (формування знань, виховання особистісних якостей, розвиток індивідуальності);
- за можливостями педагогічних засобів (які засоби впливу дають кращі результати);
- за функціями вихователя, які він здійснює за допомогою технології (діагностичні функції, функції управління конфліктними ситуаціями);
- за підходом до вихованця.

Аналізуючи наукові праці Г.К. Селевко, зауважимо, що існують різні підходи до класифікації виховних технологій, зокрема: за рівнем застосування виокремлюють загальнопедагогічні, приватнометодичні (предметні) і локальні (модульні) технології; за науковою концепцією засвоєння досвіду (асоціативно-рефлекторні, бихевіористські, гештальттехнології, інтер'юризаторські, розвиваючі, нейролінгвістичного програмування); за філософською основою (гуманістичні, матеріалістичні, прагматичні, антропософські); за категорією об'єкта (колективні, індивідуальні, групові, масові [8].

У результаті вивчення науково-педагогічної літератури та враховуючи специфіку виховної роботи визначимо класифікацію інноваційних технологій в ДЗОВ на основі діяльнісного підходу (табл.1).

Таблиця 1

## Класифікація інноваційних технологій у ДЗОВ

Види діяльності	Форми діяльності	Інноваційні технології
<i>пізнавально і ціннісно-орієнтована</i>	день пізнавальних ігор, усні журнали, аукціон знань, інтелектуальний бій, ігри-тренінги з культури спілкування, захист професій	технологія дидактичної гри, кейс-технологія, ігрова технологія, проектна технологія
<i>суспільно-громадська</i>	просвітницькі посиденьки, «Проблеми тижня», клуб юних парламентарів, прес-конференції, конкурс просвітницьких знань	діалогові технології, технологія педагогічного спілкування, технологія педагогіки співробітництва
<i>організаторська</i>	гра «Лідер», «Подорож у небувалі країни», журнал-естафета «Жива газета», гра «Дзеркало», «Організація самоврядування»	інформаційно-комунікативні, технологія саморозвитку особистості
<i>художньо-естетична</i>	конкурс-захист «Пори року», «Мої музичні захоплення», музичний ринг, вечір авторської пісні «Візьми гітару», фестиваль мистецтв, виставка-вернісаж, театральний КВК, пісенний аукціон, свято «На балу у Попелюшки», «Гуморина», конкурс «Природа, майстерність, фантазія»	арт-технологія, технологія театральної педагогіки
<i>спортивно-оздоровча і гігієнічне виховання</i>	ранкова гімнастика, плавання, біг, ходьба, походи, спортивні ігри, шахові турніри, дотримання режиму й розпорядку в таборі, спартакіада, свято «Сила і грація», спортивно-туристична гра «Розвідники», конкурс «Спортивний загін», бесіди	ігрова технологія, здоров'язберігаюча технологія
<i>трудова</i>	самообслуговування, розвідка корисних справ, ательє добрих послуг, майстерня по виготовленню сувенірів, дні передбачливості, виставки, ярмарки, гра-естафета «Економіка і ми», збір лікарських рослин», гілкового корму	технологія виховання успішної особистості
<i>натуралістична і екологічна</i>	створення загонів по охороні природних багатств, бесіди по охороні природи і раціональне використання її ресурсів, екскурсії в природу, вироби з природних матеріалів, організація трудових десантів по озелененню території	технологія «Екологія і діалектика» Л.В. Тарасова
<i>туристично-краєзнавча</i>	туристичні походи, які супроводжуються збором матеріалу історичного, географічного характеру: мінералів, гербаріїв, колекцій, складання краєзнавчого альбому, зустрічі із старожилами та запис їх розповідей про минуле села, міста	модель трудового виховання А.А. Католикова

Уважаємо, доцільно класифікувати інноваційні технології також за напрямки роботи ДЗОВ: *культурно-дозвіллева діяльність*: інтерактивна, проектна технологія, технологія театральної педагогіки, технологія саморозвитку особистості, технологія співробітництва,

шоу-технологія; *спортивно – оздоровча діяльність*: ігрова технологія; *психолого-педагогічна корекція в поведінці*: технологія форум-театру, технологія виховання успішної особистості, технологія педагогічного спілкування, технологія розвитку критичного мислення; *культурно-оздоровча діяльність*: арт-технологія, здоров'язберігаюча технологія; *соціально-економічна підтримка*: інформаційно-комунікативні, технологія інтегрованого виховання.

Проведене опитування студентів Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, Уманського національного педагогічного університету імені Павла Тичини, Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, яким охоплено 119 респондентів третіх курсів, свідчить про низький рівень готовності майбутніх учителів до використання інноваційних технологій в ДЗОВ. Вірно дають визначення сутності інноваційних технологій, називаючи 4-5 прикладів 22% опитаних, 28% назвали не більше 3-х сучасних технологій, 35 % студентів, розуміючи сутність, не називають конкретних технологій і 14 % затрудняються дати визначення. Це можна пояснити тим, що під час викладання педагогічних дисциплін основна увага звертається на вивчення традиційних виховних технологій, а новітні технології проектується здебільшого на дидактику та методику [9].

Аналіз відповідей на питання, чи має педагог-організатор бути творчою особистістю, дозволив констатувати, що 90% студентів дали ствердну відповідь, 8 % – скоріше так, ніж ні і лише 2 % вважають, що це не важливо. Проте, погоджуючись з тим, що вожатий має бути творчим, більшість студентів мають труднощі в поясненні сутності творчого підходу до роботи в умовах літнього оздоровчого табору.

Отже, інноваційні технології в дитячих закладах оздоровлення та відпочинку – обґрунтована система педагогічних форм, методів, засобів, планомірність і послідовність їх використання, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі ДЗОВ і дають змогу для розвитку, самовираження, самореалізації і творчості вихованців.

Студіювання наукових праць, дало змогу узагальнити класифікації виховних технологій та групувати інноваційні технології в ДЗОВ на основі діяльнісного підходу, а також за напрямками роботи. Результати опитування зумовлюють необхідність ґрунтовної підготовки студентів до використання інноваційних виховних технологій. У подальшому необхідно проаналізувати зміст підготовки майбутніх учителів до використання інноваційних технологій у ДЗОВ.

#### Список використаних джерел

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / В.П. Беспалько. – М. : Педагогика, 1990. – 184 с.
2. Даниленко Л. Оцінювання та вибір педагогічних інновацій: теоретико-прикладний аспект : наук.-метод. посіб.; [за ред. Л. Даниленка] / Л. Даниленко. – К. : Логос, 2001. – 185 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник / І.М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352 с.
4. Мазоха Д.С. Педагогіка: навч. посіб. / Д.С. Мазоха, Н.І. Опанасенко. – К.: Центр начальної літератури, 2005. – 232с.
5. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н.Є. Мойсеюк. – 3-є вид., доповн. – К.: ВАТ «КДНК», 2001. – 608 с.
6. Оганесян Н.Т. Технологии профилактики насилия в школе в системе воспитательной деятельности учителя (Психолого-педагогический практикум): учеб.-метод. пособие / Н.Т. Оганесян, В.В. Ковров. – М.: ФЛИНТА, 2014. – 274 с.
7. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій / за ред. І. Зязюна, О. Пехоти. – К., 2003. – 240 с.
8. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие / Г.К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998. – 589 с.

9. Шерудило А.В. Стан готовності майбутніх учителів до проходження навчально-виховної практики в літніх оздоровчих таборах / А.В. Шерудило // Проблеми підготовки сучасного вчителя: зб.наук. праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини / [ред.кол.: Побірченко Н.С. (гол. ред.) та ін.]. – Умань: ФОП Жовтий О.О., 2014. – Випуск 9. – Частина 2. – 352с. – С.74 – 80.
10. Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ipv.org.ua/home/39-2010-06-08-18-03-21.html?start=6>. – Назва з екрану.

*The article deals with the content of the notions as «innovation», «technology», «educational technology», «the technology of upbringing». The article deals with the nature of educational innovation activity, the process of modern educational and innovation technologies in children's institutions of rehabilitation and recreation.*

*The article proves that the main force of innovative activity is the teacher as a creative person because the subjective factor is decisive in the search, in the development and in the introduction and dissemination of new ideas.*

*The article defines that the educational technology includes such components as: diagnosis, goal-setting, designing, constructing, organization and activity components, control and management components.*

*In the article the content of educational technologies is described. They include the scientific and reasonable socialized requirements, the transfer of social experience, the statement of purpose and analysis of the situation, the organization of creative affairs and the creation of successful situation.*

*The analysis of different approaches to the classification of educational and innovative technologies in children's institutions of rehabilitation and recreation is based on the activity's approach and areas. The readiness of students, the necessity of the preparation of future teachers to use innovative technologies in children's institutions of rehabilitation and recreation are also described and proved in the article.*

**Keywords:** *innovation, educational technology, innovative technology, a children's institution of rehabilitation and recreation.*